

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев1 7/2017
12.10.2017. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Љубице Милутиновић, председника већа, Биљане Драгојевић и Јасминке Станојевић, чланова већа, у парници тужиоца „АА“ из ..., чији је пуномоћник адвокат Зоран Стојковић из ..., против тужених ББ из ... и ВВ из ..., чији је заједнички пуномоћник адвокат Слободан Режа из ..., ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године, у седници одржаној 12.10.2017. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године у делу којим је потврђена пресуда Вишег суда у Панчеву П 1/13 од 04.09.2013. године у ставу првом и трећем изреке и пресуда Вишег суда у Панчеву П 1/13 од 04.09.2013. године у истом делу, па се у том делу предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Панчеву П бр.1/13 од 04.09.2013. године, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезани су тужени да тужиоцу на име дуга за стакло солидарно плате 11.642.023,14 динара и за канцеларијски намештај 400.342,16 динара, све са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате (1). Преостали део тужбеног захтева за исплату износа од још 3.403.793,40 динара за стакло са законском затезном каматом од 19.09.2002. године до пресуђења одбијен је као неоснован (2). Тужени су обавезани да тужиоцу солидарно накнаде трошкове парничног поступка у износу од 1.342.756,00 динара (3).

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године, жалбе парничних странака су одбијене и потврђена је наведена првостепена пресуда. Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове жалбеног поступка.

Против правноснажне другостепене пресуде тужени су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Пресудом Врховног касационог суда Рев 1162/2014 од 11.12.2014. године одбијена је као неоснована ревизија тужених изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године.

Одлуком Уставног суда Уж 1943/2015 од 28.10.2016. године, усвојена је уставна жалба тужених ВВ и ББ изјављена против пресуде Врховног касационог суда Рев 1162/14 од 11.12.2014. године, пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године и пресуде Вишег суда у Панчеву П 1/13 од 04.09.2013. године и утврђено је да је означеном пресудом Врховног касационог суда повређено право подносиоца уставне жалбе на правично суђење зајемчено чланом 32. став 1. Устава Републике Србије, па је поништена оспорена пресуда Врховног касационог суда Рев 1162/14 од 11.12.2014. године и одређено да исти суд одлучи о ревизији тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4241/13 од 22.05.2014. године. Истовремено је укинута решење Уставног суда Уж 1943/2015 од 28.05.2015. године о одлагању извршења пресуде Вишег суда у Панчеву П 1/13 од 04.09.2013. године.

Одлучујући у поновном поступку по изјављеној ревизији тужених Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/2011, 49/13-УС, 74/13-УС и 55/14) и оценио да је ревизија основана.

Према чињеничном стању на којем су засноване нижестепене пресуде тужилац „АА“ из ... (регистроване делатности за увоз и промет ...), закључио је 05.01.1998. године са туженима (власницима новоизграђеног магацинског простора) уговор о ускладиштењу и манипулацији робе. Према садржини овог писаног уговора тужени су се обавезали да тужиоцу као кориснику услуга ставе на располагање 100 м² магацинског простора, да обављају послове манипулације робом, што подразумева истовар и утовар робе у превозна средства и манипулацију у оквиру складишног простора, да обезбеде складиштара за пријем и отпрему робе и врше физичко обезбеђење робе. Уговорне обавезе тужиоца биле су да плаћа закупнину и трошкове манипулације робом по тарифи тужених а да робу која је ускладиштена код тужених осигура од ризика. Уговор је закључен на неодређено време, уз предвиђен раскидни услов да тужилац три месеца узастопно не користи изнајмљени простор. Тужилац је свој посао организовао тако да је стакло увозио из ..., дорађивао га је у свом погону за дораду у ..., складиштио га је у магацину тужених и из њега га је продавао разним купцима, углавном на Купци су стакло плаћали у готовини (немачким маркама) а новац су преузимали возачи, који су га предавали директору тужиоца и његовим запосленима. Тужени, као и отац туженог ББ који је био од раније у пословним и пријатељским односима са директором тужиоца, имали су своје камионе и радне машине за утовар робе који су коришћени за утовар и превоз тужиоцевог стакла. Тужени су заједно са другим возачима вршили превоз стакла на ... и зараду остваривали од превоза робе, од издавања магацинског простора и коришћења виљушкарa за утовар робе.

Пословање и трговину стаклом тужилац је вршио ангажовањем својих запослених радника. Тужиочев магационер ГГ водио је евиденцију робе која је

улазила и излазила из магацина, сачињавао утоварне листове о количини робе која је издата из магацина и картице о стању робе у магацину. Тужиочев административни радник ДД примао је телефоном наруџбине стакла, пописивао их и са њима упознавао директора, а затим сачињавао отпремнице – фактуре које су пратиле робу. Он је по налогу директора тужиоца у отпремницама уписивао мању количину робе од стварно утоварене и испоручене. Књиговодствене послове за тужиоца у периоду од 1997-1998 година водио је ЂЂ, на основу документације излазних и улазних фактура, које је добијао од административног радника ДД. Тада се појавила значајна разлика између књиговодственог и стварног стања залиха робе. Стварно стање робе у магацинима је било мање од онога које је произишало из рачуна, због тога што је у рачунима и пратећој документацији уписивана као продата мања количина од стварно продате количине робе. У периоду НАТО бомбардовања од 24.03. до 14.06.1999. године тужилац није пословао. У исто време у магацину тужених је, поред тужиочевог, било смештено и стакло више предузећа, међу којима и предузећа „ЕЕ“, са којим су тужени започели пословну сарадњу и за њега радили исти посао као и за тужиоца. Сазнање директора тужиоца за ту сарадњу довело је до престанка пословног односа странака и раскида њиховог уговора. Почетком јула 1999. године тужени су били у ..., ради уговарања трговине и увоза стакла за предузеће „ЕЕ“. У њиховом одсуству директор тужиоца је дошао у магацински простор и наложио свом магационеру ГГ да сачини попис тужиочевог стакла које се налазило у магацину тужених. Магационер је сачинио листу робе – стакла 02.07.1999. године и преузео је сву пратећу документацију тужиоца, те је све заједно са својеручно сачињеном пописном листом предао тужиочевом директору.

На основу извршеног пописа робе тужилац је накнадно сачинио робне картице. Према преузетој пословној документацији, улазним и излазним фактурама, робним картицама, залиха стакла у магацину и попису те робе од 02.07.1999. године, сачињеном од стране тужиочевог магационера, тужилац је презентовао стање робе – стакла у магацину тужених као заостало у време пописа и раскида уговора странака. Стање залиха стакла по улазним и излазним фактурама је изведено математичким обрачуном, одузимањем укупне количине по излазним фактурама и дозвољеног процента кала, растура и лома од укупне количине по улазним фактурама. Судски вештак је дао процену вредности заосталих залиха тужиочевог стакла у магацину тужених у три варијанте: према излазним и улазним фактурама (53.812.843,23 динара), према сачињеним робним картицама (15.045.816,54 динара) и према попису робе који је сачинио тужиочев магационер (11.642.023,14 динара). У просторијама тужених после раскида уговора странака остао је канцеларијски намештај у неспорном власништву тужиоца, чију вредност је вештак проценио на 400.442,16 динара.

Против сада пок. ЖЖ, бившег власника и директора тужиоца, вођен је кривични поступак и првостепеном неправноснажном пресудом 20.10.2011. године оглашен је кривим за кривично дело злоупотребе службеног положаја из члана 359. став 3. КЗ у продуженом трајању, из разлога што је током 1999, 2000. и 2001. године као директор предузећа „АА“ прибавио себи имовинску корист, тако што је продавао стакло купцима са територије ... и у отпремницама и фактурама приказао мање количине робе од оне која је стварно поручена, уз навођење нижих цена од оних по

којима је стварно продата роба, при чему су купци вирмански на жиро рачун предузећа плаћали мање износе, док је он у готовом новцу наплаћивао разлику од фактурисања до стварно продате количине стакла. Исто лице као директор тужиоца је против тужених поднело захтев за спровођење истраге због сумње да су починили кривично дело тешке крађе из члана 204. став 3. КЗ у саизвршилаштву, навођењем да су то учинили на начин што су 01.07.1999. године одузимањем туђе покретне ствари и присвајањем ради прибављања имовинске користи физички онемогућили подносиоца захтева ЖЖ да користи магацин који су му изнајмили и из тог магацина одузели и присвојили покретне ствари - стакло и канцеларијски намештај у вредности од 26.983.535,00 динара. Правноснажним решењем Општинског суда у Панчеву Кв 324/08 од 15.10.2008. године, такав захтев је одбијен одлучивањем да нема места спровођењу истраге против тужених због наведеног кривичног дела услед недостатка основане сумње.

Имајући у виду садржину уговора странака закљученог у писаном облику а превасходно начин његовог извршавања вољом уговорача, првостепени суд је утврдио да то реално није био уговор о ускладиштењу, како је именован, већ двострано теретни уговор са елементима закупа у делу који се односи на изнајмљивање магацинског простора. Полазећи од укупно утврђених чињеница, закључио је да се на дан 01.07.1999. године, који се сматра даном раскида уговора странака, у магацинском простору и државини тужених затекло стакло у власништву тужиоца, у врсти и количини утврђеној на основу пописа тужиоцевог магационера и вештачењем, па како су у то време тужени већ били у новом закупном односу за исту врсту робе са трећим лицем, а тужиочево стакло је у међувремену отуђено, закључио је да је тужилац имао право да као власник у смислу одредаба чл.3. и 37. Закона о основама својинскоправних односа захтева повраћај својих ствари односно накнаду њихове противвредности. Исти закључак је извео и у односу на захтев за накнаду вредности канцеларијског намештаја, утврђене вештачењем, који је неспорно остао у државини тужених. Пресудом је досудио тужиоцу накнаду заједно са законском затезном каматом од пресуђења.

Другостепени суд је прихватио закључивање и пресуђење првостепеног суда, уз став да тужиоцу припада накнада штете у висини вредности отуђеног стакла и канцеларијског намештаја. Свој став је поткрепио применом правила о терету доказивања из члана 231. ЗПП и овлашћењу суда на слободну оцену у одређивању висине накнаде штете у смислу члана 232. ЗПП, разлозима да тужени нису доказали да пописано стакло није било у тужиоцевом власништву и да га они нису отуђили, као и да нису спречавали тужиоца да преузме свој намештај.

Основано се тужиоцевом ревизијом указује да су нижестепене пресуде засноване на погрешној примени материјалног права, због чега ни чињенично стање значајно за пресуђење није потпуно утврђено.

Тужилац је у овој парници истакао тужбени захтев за исплату новчане противвредности стакла у његовој својини, које се на дан раскида уговора странака 01.07.1999. године затекло у магацинском простору тужених а након тога је отуђено. Поред тога, поставио је и захтев за исплату новчане противвредности канцеларијског

намештаја у његовој својини, који је по раскиду уговора остао у просторијама тужених. Пресуђење по овим захтевима зависи од чињеница које се односе на садржину уговорних обавеза странака и правну природу њиховог уговора, те последице његовог раскида у вези са питањем евентуалне одговорности за настанак штете, због нестанка или отуђења тужиочевог стакла, као и обим штете и висину накнаде. На расправљање и утврђење ових чињеничних и правних питања указано је ранијим ревизијским решењима. Тако из образложења решења Врховног суда Србије Рев 2061/09 од 23.09.2009. године, те налога датог првостепеном суду у погледу допуне доказног поступка, произлази да је за оцену постојања одговорности тужених за мањак тужиочевог стакла лагерованог у закупу простору тужених одлучно утврђивање ко је од уговорних страна имао обавезу да физички обезбеђује и чува тужиочеву робу, да ли је и којим радњама тужених спорно стакло евентуално одузето од тужиоца, као и да ли је тужилац својим радњама могао да спречи или умањи претрпљену штету. Ове чињенице опредељују примену одредаба чл.569, 581. и 585. Закона о облигационим односима (ЗОО), ако се утврди да је између странака закључен уговор о закупу, односно примену одредаба чл.730-733, 737. и 739. истог закона, ако се утврди да је између странака закључен уговор о ускладиштењу.

У поновљеном поступку пред првостепеним судом, који је претходно доношењу побијаних пресуда, утврђено је да спорни уговор реално није био уговор о ускладиштењу већ двострано теретни уговор са елементима закупа у делу који се односи на изнајмљивање магацинског простора тужених за смештај тужиочевог стакла, да међу странкама није био уговорен нити фактички спровођен ортаклук а да је обезбеђење тужиочеве робе – стакла у магацинском простору тужених, пријем и издавање те робе, вршено од стране запослених радника тужиоца.

У чињеничној ситуацији када вољом уговарача и начином извршења преузетих уговорних обавеза није међу њима закључен уговор који по својој правној природи и дејству представља уговор о ускладиштењу (којим би тужени као складиштари били дужни да чувају и сnose ризик штете за пропаст, умањење или отуђење тужиочеве робе дате им на чување), нема ни законског основа и претпоставке о њиховој одговорности и обавези за накнаду штете, уколико се такав случај оствари у смислу члана 733. у вези чл.730. и 732. ЗОО. Подвођење до сада утврђених чињеница конкретног случаја под ове материјалноправне норме резултат је погрешне примене материјалног права.

У конкретној чињеничној ситуацији, када је утврђено да је међу странкама закључен мешовити уговор са елементима уговора о закупу магацинског простора тужених, а тужилац је организовао чување и промет своје робе преко својих запослених, мањак тужиочевог стакла по раскиду уговора странака, констатован управо од тужиочевог магационера као лица које је непосредно било задужено за чување стакла и његово издавање трећим лицима, утврђен је и процењен на основу пописне листе као исправе чија доказна снага је доведена у питање са становишта релевантне примене материјалноправног прописа. Одредбом члана 5. Правилника о начину и роковима утврђивања пописа и усклађивања књиговодственог стања са стварним стањем („Сл. лист СРЈ“, број 17/97) било је забрањено учешће одговорних лица за чување робе у раду пописних комисија. Наведена забрана је била на снази и у

време када је спорни попис стакла извршен и на темељу њега утврђен мањак. Оваква спорност доказа о постојању и величини мањка тужиоцевог стакла у магацинском простору тужених, у време раскида уговора странака, у одсуству доказа којим радњама тужених је то стакло одузето и отуђено од тужиоца, доводи у сумњу и примену методологије процене и обрачуна висине штете утврђене вештачењем (у овој варијанти), у вези са применом одредаба члана 185. и члана 189. став 2. у вези члана 132. ЗОО и одредаба чл.3. и 37. Закона о основама својинскоправних односа, као и правила о терету доказивања из члана 231. ЗПП.

До сада утврђено чињенично стање, посебно чињеница да је тужилац редовно у свом књиговодственом пословању приказивао мању количину стварно отуђене робе (стакла) у оствареном промету, као и одсуство доказа о неовлашћеном и противправном располагању тужених тужиоцевом робом, смештеном у њиховом закупљеном магацинском простору, указују на погрешну примену материјалног права у погледу постојања одговорности тужених за целокупно тражену и насталу штету претрпљену отуђењем тужиоцеве робе из магацинског простора тужених, у вези са применом правила о терету доказивања. При таквом закључивању, судови су погрешно применили правило о терету доказивања аргументом да тужени нису доказали да пописано стакло (од стране тужиоцевог магационера у њиховом одсуству) нису неовлашћено отуђили. Супротно погрешном схватању о правилу доказивања негативних чињеница, чињенице утврђене из садржине списка вођених кривичних поступака (против лица која су учесници овде спорног правног односа), не поткрепљују већ оповргавају било какво закључивање о активној радњи тужених у неовлашћеном отуђењу тужиоцевог стакла, што у одсуству постојања законске претпоставке о њиховој уговорној одговорности за штету не поткрепљује такав правни закључак судова на којем су засноване побијане пресуде.

Како према утврђеном чињеничном стању међу странкама није постојао ортаклук, нити је закључен уговор о ускладиштењу већ уговор о закупу магацина тужених, којим тужени нису преузели обавезу чувања тужиоцеве робе у закупљеном простору, они по законској претпоставци не сnose одговорност за губитак односно мањак тужиоцеве робе, ако се не докаже њихово активно учешће у неовлашћеном отуђењу те робе трећем лицу.

Правна последица раскида уговора је враћање онога што је дато у извршењу уговорних обавеза по правилима за извршење двостраних уговора (члан 132. став 3. ЗОО). Свака уговорна страна је дужна да врати оно што је примила односно оно што је остало по раскиду уговора. Као последица раскида уговора настаје и обавеза да се другој уговорној страни намири и накнада настале штете, под условима из чл.262. до 268. ЗОО, уз сходну примену одредаба овог закона о накнади вануговорне штете. Поред ових облигационоправних последица раскида уговора, сваки власник ствари из овлашћења да своју ствар користи и да њоме управља црпи и овлашћење да у свако доба захтева враћање ствари и предају од лица код кога се она, по било којем основу или без њега, налази (чл.3. и 37. Закона о основама својинскоправних односа). Губитак, пропаст или оштећење ствари другог лица ствара обавезу држаоца ствари да власнику накнади штету у новцу у висини њене тржишне противвредности, ако не

постоји могућност њеног враћања у натури односно враћања друге ствари исте врсте и количине (заменеива ствар).

У конкретном случају, даном раскида уговора странака сматра се, према утврђеном и неспорном чињеничном стању, 01.07.1999. године са којим је тужилац утврдио стање залиха стакла као своје робе лагероване у закупљеном магацинском простору тужених. То стање је утврдио и приказао његов магационер у пописним листама сачињеним, супротно члану 5. Правилника о начину и роковима отуђивања пописа и усклађивања књиговодственог стања са стварним стањем, дана 02.07.1999. године. Тужбу са захтевом за предају у државину одређене врсте и количине стакла и канцеларијског намештаја, којом је заснована ова парница, тужилац је поднео 17.07.2001. године. У одговору на тужбу 01.10.2001. године тужени су оспорили тврдњу да је тужиочево стакло остало у њиховој државини у закупљеном магацинском простору, а потврдили су да је остао канцеларијски намештај који су сматрали компензацијом за дуговање тужиоца на име закупнине за магацински простор. У каснијем току парнице, тужилац је тужбу преиначио поднеском од 09.12.2005. године и поставио захтев за исплату новчане противвредности стакла, отуђеног из магацинског простора тужених, и канцеларијског намештаја, који је остао у просторијама тужених. Основ оваквог опредељења тужбеног захтева је истакнут као немогућност враћања стакла због губитка и отуђења, док је у односу на канцеларијски намештај изостало навођење чињеничног основа и разлога за измену захтева за враћање државине ствари у захтев за исплату њене новчане противвредности. У том смислу, тужени ББ је на расправи 17.02.2005. године изјавио да је намештај у власништву тужиоца и изразио је спремност да га на његов захтев преда односно врати. Како се намештај и даље неспорно налази у просторијама тужених, а тужилац није доказао да је покушао да га преузме и да су га тужени у томе спречили, нема прихватљивог чињеничног ни законског основа и разлога за донету одлуку о усвајању захтева за исплату накнаде штете у висини тражене и утврђене новчане вредности тужиочевог намештаја.

У постојећој чињеничној и правној ситуацији, постоји основ за враћање канцеларијског намештаја у државину тужиоца као власника али такав захтев није постављен у смислу члана 37. Закона о основама својинскоправних односа. Зато је према садржини списка и до сада утврђеном чињеничном стању, одлука да се усвоји тужбени захтев за накнаду штете у висини вредности тужиочевог канцеларијског намештаја са каматом заснован на погрешној примени материјалног права.

Имајући у виду погрешну примену материјалног права, због које постоји недостатак утврђених чињеница од којих зависи оцена основаности постављеног тужбеног захтева, као и одсуство ваљаних аргумената за донету одлуку садржану у нижестепеним пресудама, што је посебно указано одлуком Уставног суда Уж 1943/2015 од 28.10.2016. године, којом је усвојена уставна жалба тужених и утврђена повреда њиховог права на правично суђење из члана 32. став 1. Устава Републике Србије, нижестепене пресуде су морале бити укинуте а предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Када, после спроведеног доказног поступка у поновљеном суђењу, одговори на чињенична и правна питања на која је указано ранијим и овим решењем Врховног касационог суда и одлуком Уставног суда, првостепени суд ће поново одлучити о постављеном тужбеном захтеву, водећи рачуна о правилној примени материјалног права и правила о терету доказивања из члана 231. ЗПП, као и правила о одређивању висине новчаног износа накнаде односно количине замењивих ствари на коју треба да гласи обавеза, по слободној оцени, ако је то другачијим начином немогуће или скопчано са несразмерним тешкоћама у смислу члана 232. ЗПП. За своју нову одлуку о тужбеном захтеву даће довољне и ваљане разлоге.

С обзиром на изложено, Врховни касациони суд је на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучио као у изреци овог решења. Истовремено је на основу члана 165. став 2. ЗПП, укинута и одлука о трошковима поступка, која зависи од коначног исхода спора.

**Председник већа - судија
Љубица Милутиновић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић